

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeus

Kokousmuistio

VN/34714/2023

10.10.2025

Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston kokous

Aika: 16.6.2025 klo 12.15–13.45

Paikka: kokoushuone Seminarium (K214), Meritullinkatu 10

Osallistujat:

			Läsnä
Puheenjohtaja	Johanna Suurpää	OM	x
Jäsenet	Päivi Kantanen	TEM	x
	Seija Jalkanen	TEM	
	Lotta von Troil	YM	x
	Matleena Haapala	YM	x
	Tanja Leikas-Botta	UM	x
	Krista Oinonen	UM	x
	Tapio Puurunen	SM	
	Hanne Huvila	SM	
	Pentti Lähteenoja	MMM	
	Katriina Nousiainen	VNK	x
	Panu Artemjeff	OM	
	Ilkka Ojala	PLM	
	Jouko Narikka	VM	
	Jussi Sallila	OKM	x
	Satu Paasilehto	OKM	
	Kimmo Kiiski	LVM	
	Maija Iles	STM	
	Minna Viuhko	STM	x
Asiantuntijat	Heini Färkkilä	EOA	x
	Minna Ruuskanen	OKV	

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

	Susan Villa	IOK	x
Sihteeri	Anna Saarela	OM	x
Muut osallistujat	Nanni Olsson	OM	x
	Hanna Kiiskinen	OKM	
	Jenna Uusitalo	STM	
	Ella Stenroos	SM	x
	Katariina Kilpeläinen	LVM	x

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 12.20.

2 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Oinonen/UM oli toimittanut tarkennuksia edellisen kokouksen pöytäkirjaluonnokseen. Korjattu pöytäkirja hyväksyttiin.

3 Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma

Saarela/OM kiitti verkoston jäseniä alkuvuodesta toimintaohjelmatekstiin saaduista kommentteista. Toimintaohjelman valmistelu on keväällä edennyt siihen vaiheeseen, että luonnos on toimitettu OM:n poliittiselle johdolle. Lopullisia kommentteja ole vielä saatu. Mahdolliset muutokset hanke-teksteihin käsitellään ministeriöiden välisissä keskusteluissa ensisijaisesti poliittisella tasolla. Tavoitteena on viedä toimintaohjelma sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon ministeriryhmän käsitte-lyyn syyskuussa.

Valmisteluprosessi on ollut pitkä, mikä on harmillisesti johtanut siihen, että osa toimintaohjelma-hankkeista ei ole enää yhtä ajankohtaisia kuin valmistelun alkuvaiheessa ja jotkin ovat jopa ehtineet päättyä ennen kuin ohjelma saadaan julkaistua. Päädyttiin siihen, että hankkeet on syytä silti pitää mukana, koska ne antavat kuvan toimintaohjelmakauden (2024–2027) aikana tehdystä työstä.

Puheenjohtaja totesi, että asiaan palataan syksyllä. Ohjelman seurantaan on suunniteltu kevyt seurantamekanismi, johon palataan myöhemmin. Hyvissä ajoin ennen seuraavaa hallituskautta verkoston on tarpeen myös keskustella siitä, miten perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmatyötä voidaan kehittää.

4 Ajankohtaiset kansainväliset ihmisoikeusasiat

Ulkoministeriö kertoi ajankohtaisista kansainvälisistä ihmisoikeusasioista. Oinonen/UM päivitti tietoja uusien ihmisoikeussopimusten neuvotteluista. Neuvottelut uudesta valinnaisesta pöytäkirjasta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen maksuttomasta varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja toisen asteen opetuksesta alkavat syksyllä. Verkoston edellisen kokouksen jälkeen YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti 58. istunnossaan perustaa avoimen hallitustenvälisen työryhmän oikeudellisesti sitovan instrumentin laatimiseksi ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien edistämiseksi ja suojelemiseksi (A/HRC/RES/58/13). Työryhmän aloitusistunto pidetään todennäköisesti tammikuussa 2026.

Euroopan neuvostossa Luxembourgin ministerikokous ohjeisti etenemään niin nopeasti kuin mahdollista ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevan mahdollisen oikeudellisesti velvoittavan tai ei-velvoittavan instrumentin harkinnassa (CM/Del/Dec(2025)134/3b). Tämä tulee edellyttämään myös kansallista kannanmuodostusta ennen syyskuuta.

Todettiin huolestuneena, että YK:n ihmisoikeustoimintojen rahoituskriisi vaikuttaa jo nyt sopimusvalvontaelinten toimintaan. Komiteoiden istuntoaikaa on leikattu ja istuntojen toteutuminen vahvistetaan vasta viime hetkillä. Istuntoajan väheneminen tulee viivästyttämään määräaikaishavaintien tarkastelua ja yksilövalitusasioiden käsittelyä komiteoissa.

Ihmisoikeussopimusten määräaikaishavaintien osalta Oinonen kertoi, että Suomen ensimmäinen raportti YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksesta on vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean tarkastelussa 21.–22.8. Tarkasteluun osallistuu kahdeksan ministeriön edustajista asetettava valtuuskunta. Yleissopimuksen osapuolten kokouksen 18. istunto pidettiin New Yorkissa 10.–12.6. Siihen osallistui ennätysuusi suomalainen valtuuskunta.

Lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Lanzaroten sopimus) toinen ja kolmas valvontakierros ovat päällekkäin ja työllistävät useita ministeriöitä. Sosiaalisten oikeuksien osalta raportoidaan samanaikaisesti uudistetusta Euroopan sosiaalisesta peruskirjasta uuden raportointimenettelyn mukaisesti (raportin määräaika 31.12.2025) ja YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevasta kansainvälisestä yleissopimuksesta (raportin määräaika 31.3.2026).

Suomi sai uusi suosituksia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn yleissopimuksen (Istanbulin sopimus) osapuolten komitealta 5.6. Euroopan neuvoston ministerikomitea hyväksyy kesällä Suomelle kuudennen valvontakierroksen suositukset kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta. Euroopan rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) kuudennen valvontakierroksen suositukset Suomelle hyväksytään kesällä ja julkaistaan alkusyksystä. YK:ssa naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW) arvioi meneillään olevassa istunnossaan Suomen toimia tehostettuun täytäntöönpanon valvontaan nostettujen suositusten osalta.

Suomen valtiota vastaan vireillä olevia ihmisoikeusvalituksia on 45, joista 6 on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT) ja 39 YK:n sopimusvalvontaelimissä. YK-valituksissa turvapaikka-asiat ovat edelleen suurin asiaryhmä. Todettiin, että saamelaiskäräjälain uudistuksen hyväksymisellä olisi vaikutuksia useaan vireillä olevaan ja jo täytäntöönpanon valvonnassa olevaan valitusasiaan.

EIT antaa 9.7. ratkaisunsa yhdistetyssä valtiovalitusasiassa *Ukraina ja Alankomaat v. Venäjä*. Yksi valituksista koskee MH17 –lennon alas ampumista. Suomi on yhtenä sivuväliintulijana valituksessa (nro 11055/22), joka koskee Venäjän tekemiä väitettyjä laajamittaisia ja vakavia ihmisoikeusloukkauksia Ukrainan alueella Venäjän hyökkäyssodan aikana.

Leikas-Botta/UM kertoi, että Yhdysvaltain hallinnon muutokset ja DEI-kielen vastustus ovat vaikuttaneet laajasti ja heijastuvat myös EU:n sisäiseen työhön. YK:ssa on käynnissä UN80-reformiprosessi, jolla pyritään merkittäviin säästöihin. Vaarana on, että muutokset heikentävät YK:n ihmisoikeustyötä. Naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) lopputulos keväällä oli yllättävän vahva, mutta kansainvälinen tasa-arvotyö on jatkossakin haastavaa. Gender-termiin liittyvät haasteet näkyvät myös Euroopan unionin ulkosuhdehallinnon työssä.

Etyjin Helsinki+50-kokous järjestetään Finlandia-talossa 31.7., ja pääpuhujana on Volker Türk. Suomi aloittaa 1.7. kaksivuotisen puheenjohtajuuden Media Freedom Coalitionissa. YK:n toimielimille on asetettu 20 % leikkausvelvoite, ja Genevessä on irtisanottu henkilöstöä.

Ihmisoikeuspuolustajapilottimekanismi on käynnissä: kaksi puolustajaa voi työskennellä Suomessa kolmen kuukauden ajan. Mekanismin jatko riippuu rahoituksesta.

Villa/IOK kysyi Suomen kantaa ikääntyneiden oikeuksia koskevaan sopimusprosessiin. Oinonen (UM) totesi, että Suomi osallistuu työryhmään ja suhtautuu rakentavasti, mutta kansallinen kannanmuodostus tehdään vasta ennen neuvotteluja.

Kantanen/TEM kertoi ILO:n säästöistä ja ohjelman hyväksymisestä vuosille 2026–2027. SOGI-kysymykset ovat edelleen vaikeita, ja tekoälyn hallinta sekä alustatalous nousevat keskusteluun.

5 Kansainvälisiä näkökulmia ihmisoikeustoimintaohjelmiin

Saarela ja Olsson/OM raportoivat Liverpoolissa järjestetystä National Human Rights Action Planning Networkin kokouksesta. Verkoston perustaja, tutkija Azadeh Chalabi on [tutkinut](#) kansallisia ihmisoikeustoimintaohjelmia ja laatinut kriteerejä, joiden avulla toimintaohjelmia voidaan arvioida. Suomi mainittiin kokouksessa hyvänä esimerkkinä pitkäjänteisestä työstä ja rakenteista, kuten PIO-verkostosta. Kokouksen puheenvuoroissa korostui kansalaisyhteiskunnan rooli toimintaohjelmien valmistelussa. Yksittäisenä nostona kokouksen annista nostettiin esiin kokemukset sellaisista maista, joissa on luotu yhteyksiä toimintaohjelmien ja kansainvälisten suositusten toimeenpanoon.

Todettiin, että tutkimuksesta ja verkoston kokemuksista voi olla hyötyä, kun suunnitellaan seuraavaa toimintaohjelmaa ja mietitään toimintaohjelmatyön kehityskohteita.

6 Perus- ja ihmisoikeusindikaattoreiden analyysiraportti: Lasten ja nuorten yhdenvertainen Suomi?

Nousiainen/VNK esitteli THL:n laatiman [analyysiraportin, joka käsittelee etnisen yhdenvertaisuuden toteutumista alle 30-vuotiailla Suomessa](#). Raportti perustuu perusoikeusseuranta.fi-sivuston indikaattoritietoihin ja THL:n väestötutkimuksiin. Keskeinen havainto on, että etniseen vähemmistöön kuulumisen altistaa syrjinnälle ja väkivallalle. Raportti sisältää toimenpidesuosituksia ja ehdotuksia indikaattorityön kehittämiseksi.

Seuraavan analyysiraportin suunnittelu on käynnissä, ja tarkoituksena on valita teema, josta olisi hyötyä myös raportoinnissa kansainvälisille ihmisoikeusvalvontaelimille. Seuraava raportti voisi mahdollisesti liittyä TSS-oikeuksiin.

7 Muut asiat

Todettiin, että verkostolle on perustettu Teams-tila, ja kokousmateriaalit jaetaan jatkossa sen kautta.

8 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.44.